

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

**Javaslat a
„AZ ISTEN VELÜNK VAGYON – Lów Lipót pápai rabbi tábori beszéde – 1848”
települési értéktárba történő felvételéhez**

Készítette:
Molnár István

..... (aláírás)

Pápa, 2016. március 31.

(P. H.)

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve: *Molnár István*
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: .....*Molnár István*
Levelezési cím: ..... *8500 Pápa, Celli út 55.*
Telefonszám: *20/9-68-6664*
E-mail cím: ..... *molnar.istvan@papa.hu*

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése:
AZ ISTEN VELÜNK VAGYON – Lőw Lipót pápai rabbi tábori beszéde – 1848
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása
 agrár- és élelmiszergazdaság   egészség és életmód   épített környezet
 ipari és műszaki megoldások   kulturális örökség   sport
 természeti környezet   turizmus és vendéglátás
3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye:
több helyen, pl: <http://www.irodalmijelen.hu/05242013-1601/az-isten-velunk-vagyon-low-lipot-papai-rabbi-tabori-beszede-1848>
4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik
 települési   tájegységi   megyei   külhoni magyarság
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása
„Lőw Lipót 1846-ban került Páparra és a zsidó hitközség rabbijaként írta be nevét a város történelmébe. Részt vett a város és Veszprém megye közéletében s magyar nyelven hirdetett ígét a zsinagógában. Ezernyolcszáznegyvennyolcban elsőként állt a nemzeti függetlenségért küzdő magyar haza szolgálatába. Számos alkalommal tartott lelkesítő beszédet a haza védelmére szerveződő nemzetőrség és honvédseregbe való belépés elősegítése érdekében. Egyik lelkesítő szövegében így vallott: „Óh népem, légy te méltó nagy őseidhez, a szent prófétákhoz és ragadj fegyvert és siess védelmezni a magyarok hazáját, mely a te hazád is!” Jelentős érdemei voltak abban, hogy 87 zsidó vallású személy jelentkezett a pápai nemzetőrségbe, akik valamennyien részt vettek a Dráva-vonal védelmében. Köztük Lőw Lipót tábori lelkészként teljesített szolgálatot. 1848 júliusában a sellyei táborban lelkesítő beszédet mondott a pápai nemzetőröknek, mint nagyrabcsúlt társainak, „Isten velünk vagyunk” címmel. 1848. november 20-án a Pápan kezdődő honvédtoborzás alkalmával buzdító beszédben segítette a toborzást, melynek eredményeként 39 zsidó fiatal is beállt a honvédek közé. Jelentős érdemei vannak abban is, hogy Pápan és Veszprémben tartott felhívása alapján a zsidóság jelentős összegeket adományozott „a haza oltárára”. Mivel 1849. május 31-én a függetlenségi nyilatkozat megünneplése alkalmával helyeslő hitszónoklatot tartott, 1849. októberében (beteg) elhurcolták és a pesti Ujépületben tartották fogva. Szerencséjére befolyásos párt-fogóra

igazságát?

Ezer évvel ezelőtt fegyveres erővel és saját vérével szerezte meg a magyar e hazát, melyen kívül nincs számára hely; s ezer év lefolyása után szellemi erejével vívta ki a magyar e hazának átalakulását, e hazának ujjászületését. És a mindenható Isten, ki az országok határait megállapítja, kijelölte e hazát, hogy rajt a magyar nemzet virágozzék, s a magyar név dicsőíttessék.

Pedig az Istennek határozata örökké áll, végzései tartanak nemzedékről nemzedékre.⁶

S ennél fogva a „ne bánts a magyart!” az isteni gondviselésnek törvénye.

De igazságszeretetéhez képest sohasem jutott eszébe a magyarnak, hogy nem magyar honfitársait elnyomni vagy bántani akarná. A magyar nemzetiség törvényes elsőbbsége mellett minden nép előtt nyílik a tér, hogy házi körében s irodalmában népiségét fejleszthesse. Alaptalanok tehát az ámitók rágalmai, hogy a magyar nemzetnek szándéka volna, valamely népnek nyelvét, szokását, vallását megsemmisíteni vagy megsérteni.

Isten mentsen meg! nem méltatlanságok elkövetésére fogtatok fegyvert, tisztelt nemzetörök, hanem az alkotmányos jog fentartásáért szálltatok a síkra. Mint békés polgárok nem szeretitek a háborút, hanem a békét, melynek szárnyai alatt felvirágozik a földművelés, az ipar, a kereskedelem, a házi boldogság. De minden békeszeretet mellett nem vonakodtatok a harctól, hogy a jog, az emberi tár-saságnak alapja fenntartassék, s hogy az igazság, az állam talpköve, biztosíttassék.

Boldog emberek! kiknek az Isten hivatásul adta, hogy a jognak, mely az övé, támaszai lehessenek. Legyetek tehát erősek és bátrak! Ne féljete s ne rettegjete! Mert az Isten veletek vagyon, Ő nem hágy el benneteket, s nem marad el tőletek. Erre annál nagyobb bizodalommal számolhatunk, ha megfontoljuk, miként.

II. Mi nem akarjuk támogatni a kényuralmat, hanem gyámolítani akarjuk a törvényes szabadságot.

A szabadság, tisztelt hallgatóim, nem abban nyilatkozik, hogy mindenki tehesse azt, a mi neki tetszik.

Korántsem! Midőn az emberek csak tetszésük és szeszélyük sugalmát követik, akkor zabolátlankodnak: a népszabadság pedig nem zabolátlanságban, hanem abban áll, hogy

1. a nép nem az önkény, nem a zsarnokság, hanem kizárólag a törvény iránt tartozik tisztelettel és engedelmisséggel; s hogy
2. a törvény a nép képviselői által hozatik, s a felség jóváhagyása által szentesíttetik.

Ennél fogva világos, hogy a törvényesség élesztő lelke a szabadságnak; és ennek veszedelmesebb ellensége nincsen a törvénytelenésnél, jöjjön az bár alulról vagy felülről. Azonban tudjátok, tisztelt hallgatóim, hogy a szabadságnak mindenütt s mindenkor nyilvános és titkos ellenségei valának, kik éppen törvény-telen kicsapongások segedelmével fel akarták dűlni a törvényes szabadság templomait; s így általánossá lett a tapasztalás, hogy a szabadság fenntartása sokkal nehezebb, mint annak kivívása.

Természetesen! A kivívás gyakran eredménye egy pillanatnyi felhevülésnek, míg a fenntartásra bölcs intézkedés, tartós erőltetés, ernyedetlen béketűrés s az is kívántatik, hogy a szabad nemzet erővel bírjon, minél fogva szabadságának szentségét senki büntetlenül meg ne sérthesse. Az erőtlen nemzet szabad nemzet nem maradhat soha. Azok tehát, kik a nemzeti erőt gyengíteni, vagy ezen erőt idegenek parancsa alá helyezettetni akarják, a szabadság életfájának elhervasztására munkálódnak.

A szabadság az erővel elváhatlanul jár; a szabadság erőre támaszkodik. Emeljéte fel tehát fejeteket, derék férfiak, méltóságok öntudatában, mert ti is alkotó része vagytok a nemzeti őrség nagyszerű testületének, melyben a törvényes szabadság legszilárdabb biztosítékát találja. Örüljete s adjatek hálát az Istennek, mert nem az önkény támogatására, hanem a szabadság gyámolítására jelenéte meg a rohanó Drávnak partján. Legyetek tehát erősek és bátrak! Ne féljete s ne rettegjete! Mert veletek vagyon az Isten. Ő nem hágy el benneteket s nem marad el tőletek. Ezen kilátáson annál jobban gyönyör-ködnek szemeink, ha el nem felejtjük, miként.

III. Mi nem akarjuk táplálni a durvaságot és míveletlenséget, hanem kívánjuk, hogy a nép minden osztályai, a tudatlanság karjai közül kibontakozva, a míveltség és felvilágosodás áldásaiban részesüljenek.

aratásától. Egy szívvel s egy lélekkel mondátok: Mi nem ingadozunk, mint a nád, hanem határozottan készek vagyunk minden áldozatra, hogy drága hazánk épségét védjük, kivívott szabadságunkat oltalmazzuk, szeretett gyermekeink jövő boldogságának biztos alapot nyújtsunk. Kötelességünk érzelmében készen vagyunk mindenre; mert

Romlott szív és romlott elme,
Kit hazája hő szerelme
Szép tettekre nem hevít.

Ily nyilatkozat értelmében cselekvétek ti, derék hazafiak, és cselekvényetek példás és dicséretre méltó. Azonban nem lehet tagadnunk, hogy a legtüzesebb lelkesedés s a leghívebb önmegtágadás sem vezetnek az óhajtott célhoz, míg az ügy, melyért küzdünk, az Isten áldásától megfosztva vagyon, míg az Isten segedelmét nélkülöznie kell.

Csak az Isten által diadalmaskodhatunk, csak ő tiporhatja el ellenségeinket.⁵

És ezt szem előtt tartván, tudnátok-e valamit, tisztelt hazámfiak, mi lelkünk felbátorítására fontosabb volna azon meggyőződésnél, hogy az ügy, melynek kivételére nemzetőri szolgálatunk szentelve vagyon, a mindenható Isten védelme alatt áll, s hogy az Istennek áldása háramlik rá? Tudnátok-e valamit, mi oly örvendítőleg hatna szíveinkre, mint az öntudat, hogy az Isten velünk vagyon, s kimeríthetlen kegyelme kíséri lépteinket?

Arról pedig maga az Úristen biztosít minket; figyeljünk komoly ájtatossággal szent igéjének hirdetésére.

Alapige.

Legyetek erősek és bátrak, ne féljetek és ne rettegjetek tőlük; mert az Örökkévaló Istened, – ő maga elmege veled, nem hágy el tégedet és el nem marad tőled.

Móz V. k. 31, 6.

Ezen szavak által felbuzdította Mózes az izraelitákat, hogy szent és igazságos ügyök oltalmára bátran és csüggedetlenül lépjenek fel, bátran és csüggedetlenül harcoljanak. Ne féljetek, úgymond, ne féljetek senkitől és semmitől; mert ügyetek igazságos, és ennek sikerítéséről a szent s igazságos Isten gondot visel. Az Isten nem hágy el benneteket, nem marad el tőletek.

Így szólt Mózes, és szavai kortársait felbuzdították, felbátorították. Ámde ezen szavak titeket is felbuzdíthatnak, derék nemzetőrök, titeket is felbátorít-hatnak; mert a mi ügyünk is Isten és ember előtt szent és igazságos, s így teljes bizodalommal remélhetjük, hogy az Isten nem hágy el minket, nem marad el tőlünk. Ügyünk szentségéről pedig egy pillanatig sem kételkedhetünk, ha meggondoljuk, miként mi

I. Nem akarjuk pártolni az igazságtalanságot, hanem védni akarjuk a jogot.

II. Nem akarjuk támogatni az önkényt, hanem gyámolítani akarjuk a törvényes szabadságot.

III. Nem akarjuk táplálni a durvaságot, hanem előmozdítani akarjuk a míveltséget.

IV. Nem akarjuk oltalmazni a pártütést, hanem megszilárdítani akarjuk felséges királyunk trónját.

Engedjétek meg, hogy e négy pontot röviden megvilágosítsam.

I. Mi nem akarjuk pártolni az igazságtalanságot, hanem akarjuk, hogy a jog sértetlenül fenntartassék, s mindenki által tiszteltessék.

Tisztelt hallgatóim! A magyar nemzetnek egy főkívánata vagyon, melyből egyéb kívánatai természetesen és szükségképen következnek. E főkívánat abban áll, hogy e haza, melyet az Isten legszebb jótéteményeivel áldott meg, teljes épségében a magyarnak szabad és alkotmányos hazája maradjon mindörökké. S ki merné kétségbe vonni ezen kívánat tökéletes és megcáfolhatlan

Tudjuk, tisztelt hallgatóim, hogy a hajdankorban a míveltség s a polgárosodás keletről nyugot felé haladt. Ázsiából Európába vándoroltak a tudományok s a művészetek. A görögök a rómaiak tanítói valának.

De változnak az idők, és az időkkel változnak a nemzetek állapotai is. Egyik nemzet felemelkedik, a másik elaljasodik. Egyik birodalom újult díszben felépül; a másik, mint valamely megroskadt bolthajtás, leszakadoz.

Ázsiában, hol a prótéták isteni bölcseséget tanítottak, hol fejedelmek csodálatos munkákat alakítottak, – századok óta babona, tudatlanság, durvaság s eltompultság uralkodnak; míg az európai mívelődés, a hajdani iránnyal ellenkezőleg, nyugatról kelet felé halad úgy, hogy földrészünk mívelési viszonyait szemlélvén, el kell mondanunk Jesejással: Imitt már felvirradt a nap, amott még megvan az éjjel!7 Mert míg Európának keleti népei sötétségben hevernek és zsarnokoskodás alatt elfajulnak, a nyugotibb népek az előmentel zászlóját, a haladás fáklyáját követik. A magyar nemzeté pedig a dicsőség, minélfogva mint egy Cherub villámló karddal őrt állott s most is őrt áll, hogy az európai mívelődés paradicsomát a barbarok dühös berohanása ellen megoltalmazza.

Ez, tisztelt hallgatóim, a magyarnak fenséges, világtörténeti, isteni hivatása, melynek dicséretesen megfelelt az elmúlt századokban a délkeleti barbárok ellen, s melynek, ha az Isten is úgy akarja, az északeleti barbárok ellen is dicséretesen megfelelend. S lehetetlen, hogy a magyar örömdagasztó kebelvel ne érezze, miként magára, az európai népcsalád legfiatalabb tagjára vagyon bízva, hogy a világosságot a sötétség ellen, a míveltséget a durvaság ellen, a polgári boldogságot a rabszolgai nyomorultság ellen védelmezze, a való és a szép, a jó és a dicsőnek oltalmáért álljon a gáton, és szövétnektartója, előharcosa legyen a civilizációnak a keleten. Örüljetez tehát, derék nemzetörök, hogy az Isten titeket választott az emberiség legszentebb érdekeinek oltalmára. Legyetek erősek és bátrak! Ne féljetez és ne rettegjetez, mert veletez vagyon az Isten. Ő nem hágy el titeket s nem marad el tőletez.

Igenis, irgalmas Isten, minden aggodalom nélkül nézhetünk segedelmed elébe tiszta öntudatunkban, mert

IV. Mi nem akarjuk oltalmazni a pártütést, hanem megszilárdítani akarjuk felséges királyunk trónját.

Tisztelt hallgatóim! Midőn Ezékiás király, tiszta vallásosságához képest, a bálványozás oltárait lerontotta: az assyriai király követe, Juda népét Ezékiás ellen elkéséríteni akarván, azzal vádolta a királyt, hogy az élő Isten oltárait rontá le.8

Ámde szinte úgy cselekednek azok, kik a kivívott magyar szabadság hőseit a király elleni hűtlenséggel vádolják, ámbár világos, mint a nap, hogy a lelkes férfiak atyáskodó királyunkhoz való ragaszkodásunkat nem gyengíteni, hanem megszilárdítani akarák, midőn a bálványozást, mely áltanácsnokai által gyakoroltatott, végtére megsemmisítették. Mert minél jobban megtestesülnek azon eszmék, melyeken újabb törvényeink alapulnak, annál erősebb, annál rendületlenebb alapon fog állani a királyi szék; annál bizonyosabban fog beteljesülni királyunkon Jesajás szava:

És megerősítve leszen a királyi szék szeretet által, s a király ülend rajta a jogot szeretvén s az igazságot előmozdítván.9

Beteljesülendenek királyunkon a zsoltárnak szavai:

A királynak dicsősége marad mindörökké, neve sugárzik, mint a nap. Általa megáldatnak a népek, a nemzetek dicsérik őt.10

Örüljetez tehát, derék nemzetörök, örüljetez s adjatok hálát a Minden-ható-nak, ki a jog, a szabadság, a míveltség s a királyi felség védelmére kiszólitott titeket családaitok által az Ő szent neve dicsőítettessék és szentesítettessék.

Legyetek erősek és bátrak! Ne féljetez és ne rettegjetez, mert veletez vagyon az Isten, Ő nem hágy el titeket, s nem marad el tőletez.

Drága hazafiak! Legyetek fiúi bizalommal mennyei atyánk iránt. Ő vezeti a népeket a tusák viharos tengerén át, hogy a béke partjait elérhessék. Isteni hatalma el fog hamvasztani mindent, ami a kényuralom romjaiból fennmaradt, s a népszabadság fenségesebb, tisztultabb fénykörrel fog ragyogni a földkerekségen.

Ámen.

Utóima.

Istenünk és urunk, mennyei gondviselőnk! Kezedben vagy a népek sorsa, a királynak trónja, hazánknek jövője. Benned helyezük bizodalunkat, tőled várjuk segedelünket, hozzád emeljük fel imánkat. Hajtsd meg füledet szíveink buzgó fohászainak, s ne vesd meg ajkaink gyenge rebegését.

Isten! Áldd meg felséges urunkat, királyunkat egednek legdúsabb áldásaival. Vezesd őt a magyar Zionba, hogy hí magyarjai között gyönyörködjék népének törvényes szabadságán és békés boldogságán.

Áldd meg drága hazánkat. Oltalmazd meg épségét, békéjét és dicsőségét, engedd, hogy angyalaid a szabadság, az egyenlőség és a testvéri szeretet csiráit hintsék el minden helységbe, minden házba, minden szívbe.

Áldd meg szeretett nádorunkat s királyi helytartónkat, hogy továbbá is működjék hazánk boldogítására.

Áldd meg a nép képviselőit, hogy a kor kívánatinak engedvén s akaratodat teljesítvén, hazánk újjászületésének szent művét bölcsességgel folytassák és eréllyel berekeszthessék.

Áldd meg komrányunkat erővel és szilárdsággal, hogy a szabadsággal a rendnek áldásait is biztosíthassa.

Istenünk és urunk! Minden erőnek kútfeje! Erősítsd meg s áldd meg a nemzeti őrség minden seregeit, hogy a király széket, az alkotmányt s a közbátorlétet áldott foganattal védelmezthessék.

Áldd meg seregünket, kegyelmes isten! Áldd meg a főparancsnokot, a parancsnokot, a tiszteket s a közvitézeket. Gyógyítsd meg a betegeket; légy közel hozzájuk szenvedésükben.

Istenünk és urunk! Mi nem rémülünk a veszedelemtől; életünk, mindenünk a hazáé; de szeretjük hí házi népünket: feleségeinket, gyermekeinket. Életük, javuk, boldogságuk szívünkön fekszik. De messze lévén tőlük, s gondjukat nem viselhetvén, lelkünk fenekéből esedezünk: légy te az ő gondviselőjük, oltalmazójuk; hiszen te kegyelmes atya vagy minden teremtményeidnek. Óvd meg őket nyavalyától, nyomortól és add nekik mindennapi kenyerüket. És ha sorsunk feletti gondjuk kebleiket aggasztja, kínozza, áldd meg őket vigasztalással, megnyugtatóssal, és engedd, hogy a bú s a fájdalom éjjelében a remény csillaga vidámítsa fel szíveiket. Minket pedig, életnek s halálnak ura, minket vezess szent akaratod szerint. Mi imádjuk bölcseségedet s irgalmadat. Akár a halálba vezetsz bennünket neved dicsőítésére, akár a győzelem s a békesség napjára tartod fenn életünket: szent nevedet dicsérni akarjuk; mert tiéd a nagyság, a mindenhatóság, a győzelem és a dicsőség. Ámen.

Legyetek áldottak az Isten nevében, ki eget s földet akotott;

Az Isten áldjon meg titeket és őrizzen meg benneteket;

Az Isten világósítsa felétek arcát s legyen kegyelmes irántatok;

Az Isten fordítsa felétek az arcát és adjon nektek békét: békét a hazában, békét házatokban, békét a szívben, békét az életben, békét a halálban.

Ámen.

(Ezen beszéd július hóban tartatván, azonnal megjelent nyomtatásban. A szerző „a pápai nemzetöröknek, nagyrabcsült vitéztársainak” ajánlotta volt. Nyomatott Pápán, a ref. iskola betűivel, 1848.)

MELLÉKLET

Az Isten velünk vagyon!

Tábori beszéd, tartatott Selyén, 1848. július hóban

Előíma.

Örökkévaló, mindenható Isten! Te vagy az uraknak ura, s a királyoknak királya. Hozzád hasonló senki sincsen, s mindenkinek térdre kell borulnia végtelen hatalmad előtt.

Te bölcs vagy a határozásban s nagy a kivitelben. Te uralkodol az égen, a földön, az egész világon. Te megszabtad minden országnak határait; te változtatod az időket és az órákat.

Istenünk és urunk! nálad vagyon a bölcsesség, a mindenhatóság, az örök dicsőség. Te alkotád a világosságot a sötétségből; te vezeted a sugárzó napot a homályos éj kebeléből; te szólítod a csendet és rendet a szenvedélyes lázadásnak veszélyteljes zivatarából.

Örök igazságu Isten! Te égi trónodról letekintesz mindenekre, kik a földön laknak, sziveiket vizsgálván, tetteiket igazságod szerint majd jutalommal, majd büntetéssel fizetvén, a jogot s az erényt oltalmazván, a rosztat s a gonoszságot kárhoztatván.

Kegyelmes Isten! Te segítsz mindenkinek, ki országodnak, az igazság és a szeretet országának alapítására lelkiismeretesen munkálódik a földön. Légy közel hozzánk segedelmeddel. Áldj meg bennünket, istenünk és urunk, ígéretedhez képest, hogy mindenhol, hol nevedet említendjük, jössz hozzánk áldásoddal.¹ Szent neved legyen dicsérve öröktől fogva mindörökké, ámen.

Tisztelve szeretett nemzetörök!

Drága hallgatóim!

Fenséges templomban, a természetnek tágas templomában² gyűltünk egybe, hogy forró ájtatosságunk áldozatát gyűjtsuk szíveinkben, hogy égre bocsássuk imáink tömjénét. Buzgó gerjedelmeink szentté teszik a helyet, melyen állunk, s lelkünk fenekében hangzanak vissza Jesajás szavai:

Így szól az Isten: Az ég az én trónom, és a föld lábamnak zsámolya; hol volna a ház, melyet nekem építenétek, hol volna lakhelyem? Hiszen e mindenséget kezem alkotta, mind a mi van általam létesült; de én a szerényre tekintek, a türelmes lelkűre, ki szavamat pontossággal teljesíti.³

Igenis, tisztelt hallgatóim, fenséges és nagyszerű a templom, melyben állunk; de fenséges és nagyszerű az idő is, melyben élünk. Évek merültek az enyészet éjébe, századok folytak le az örök idő tengerében, s egész lefolyásuk alatt alig volt korunkhoz hasonló kor. Milyen váratlan események tanúi vagyunk hat hónap óta! Milyen meglepő változások fejlődének ki szemeink láttára! Milyen csodálatos újítások fullánkjai ébresztették fel a népeket tétlen álmaikból! Korunkat szemlélvén újra mondaná Joël próféta:

Halljátok ezt, oh korosak, s figyeljete a föld minden lakosai! Történt-e ilyesmi napjaitokban, vagy atyátok napjaiban? Beszéljetek felőle fiaitoknak, fiaitok beszéljenek az ő fiaiknak, s ezek a jövő nemzedéknek.⁴

És a jövő nemzedékek bámulva hallgatnak majd arra, mit korunk tusái- és csodatetteiről hallani fognak. Igaz ugyan, tisztelt hallgatóim, hogy az emberek nyugalma, kényelve s élvezete fájdalmasan felháborítatnak a roppant mozgalom trombitájának rettentő harsogására; és az önzés, a gyávaság, az anyagiasság kétségbeesnek. De lelkes hazafiak az emberi méltóságot, a polgári szabadságot, a nemzeti önállóságot nagyobbra becsülik a nyugalomnál, a kényelemnél, az élvezetnél. Elvük: a hazának szava az Istennek szava; és e szó hangzatára min-den pillanatban talpon vannak honfiúi lelkesedéssel, tette kész fellángo-lással.

És oly lelkesedésre ti is fellobbannátok, nagyrabecsült nemzetörök. Valamint Isten a tűz közepéből meghívta Mózeszt, úgy hívott meg titeket a haza emésztő lángok közepéből, és ti forró szeretettel készen valátok a haza felszólításának követésére, készek arra, hogy kedveseitek karjai közül elszakadjatok. A férj elvált feleségétől, az atya gyermekeitől, az iparos műhelyétől, a földművelő

akadt. Báró Sina György segítségével 1849. december 14-én szabadon bocsájtották. Ennek ellenére hazatérése után is zaklatták, ellenfelei Pap János Veszprém megyei császári kormánybiztosnál feljelentették és sokáig vallatták. Így Lőw Lipót – elkeseredésében – 1850. szeptember 25-én elvállalta a szegedi zsidó hitközség meghívását, ahol élete végéig rabbiként teljesített szolgálatot.” (H. Szabó Lajos)

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:
Emléket állít a pápai zsidóságnak, az 1848-as pápai hagyományoknak, a reformkori modernizációnak, a hazaszeretetnek. Pontosan bemutatja azt a közeget, azt a többfélekezetű, több kultúrájú várost, amelyre büszkék lehetünk, amely a jog és a szabadság mellett minden lakóját mozgósítani volt képes.
7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)
Internet, korabeli röplapok, újságok, ezekre hivatkozó tudományos, történeti és kulturális művek.
8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe: *nincs*

III.

MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja: *nem értelmezhető.*
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek: *nem értelmezhető.*
3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat: *nem értelmezhető*

Támogató nyilatkozat

„AZ ISTEN VELÜNK VAGYON – Lőw Lipót pápai rabbi tábori beszéde – 1848” települési értéktárba történő felvételéhez

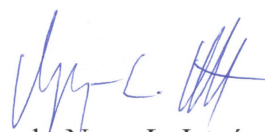
Pápa mezőváros reformkori története gazdag a megőrzendő hagyományok tekintetében. Számos nemzeti jelentőségű tudós, művész, politikus végezte Pápán tanulmányai egy részét. A legismertebb iskola a református kollégium volt, de emellett a bencés gimnázium, illetve a zsidó közösség iskolája is fontos szerepet játszott a gazdag kulturális életben a magyar nemzet ezen kiemelkedő korszakában.

A pápai zsidó közösség legismertebb, legnagyobb hatású vezetője, Lőw Lipót rabbi országosan ismert történelmi személyiség. Pápán az ő nevéhez fűződik a zsinagóga építése, illetve a zsidó iskola működése, de fontos szerepet játszott a zsidó vallási élet megújításában, az integrációban. Lőw Lipót erős nemzeti elkötelezettsége egész életútján végighúzódik. Rendkívül fontos szerepet játszott Pápán az 1848-as események idején. A polgári haladás elkötelezett híveként tevékenyen vett részt a nemzet erőfeszítéseiben. A nemzetőrségnél tábori lelkeszként elmondott beszéde esszenciája tevékenységének. A megingathatatlan hit, kitartás, önfeláldozás és a nemzeti haladás szolgálata példaként állítják tevékenységét az utókor elé. A beszéd nyomtatásban is napvilágot látott, 1848-ban Pápán a református kollégium nyomdájában.

Lőw Lipót a nemzetőrségi szolgálatát követően is folytatta lelkesítő tevékenységét. Adakozásra buzdított, lelkeszi szolgálatában is a polgári haladást, a nemzeti felemelkedést szolgálta. Segítette a honvédtoborzást, lelkesítette a város lakosságát, többször nyilvánosan állt ki a szabadságharc ügye mellett – az ellenség által megszállva tartott városban. Ezen tevékenysége miatt elhurcolták, eljárást indítottak ellene. Miután kiengedték, már nem tért vissza Pápara, a szegedi zsidó közösség rabbija lett élete végéig.

Lőw Lipót rabbi tábori lelkeszként 1848 júliusában Sellyén elmondott beszéde városunk történetének büszkesége, példa az utókor számára, a települési értéktárba történő felvételét a legmesszebbmenőkig támogatom.

Pápa, 2016. április 11.

dr. Nagy-L. István

történész
múzeumigazgató

Hozzájáruló nyilatkozat

Alulírott Mezei Zsolt főkönyvtáros, könyvtárvezető, nyilatkozom, hogy az „Az Isten velünk vagyunk” – Lőw Lipót pápai rabbi tábori beszéde 1848 – című értéktári javaslatához csatolt fotódokumentáció saját készítésű, a képek szabadon publikálhatóak.

Pápa, 2016-08-23

A circular stamp from the Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteménye (Dunántúli Református Church District Scientific Collection) in Pápa. The stamp features a map of Hungary in the center and the text "Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteménye" around the top edge and "PÁPA" at the bottom. A blue ink signature is written across the stamp, and a horizontal dotted line is drawn below it.

Mezei Zsolt
főkönyvtáros, könyvtárvezető

1821 4

Az Isten velünk vagyunk!

Kiv 1935z

Papensia

SELLYÉN TARTATOTT

TÁBORI BESZÉD.

LÖV LIPÓT

PÁPAI FŐRABBITÓL.

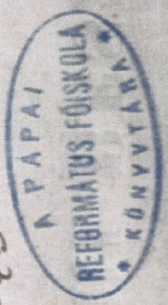

PÁPÁN,

a' ref. főiskola betűivel.

1848.

1938
1938

307-1980-1

A' PÁPAI

NEMZETŐRÖKNEK,

NAGYRA BECSÜLT

VITÉZTÁRSAINAK

TELJES TISZTELETTEL

AJÁNlja E' BESZÉDET

A' SZERZŐ.

Előim.

Örökkévaló, mindenható Isten! Te vagy az uraknak ura, s a királyoknak kiralya. Hozzád hasonló senki sincsen, s mindenkinék térdre kell borulnia végtelen hatalmad előtt.

Te bölcs vagy a határozásban s nagy a kivitelben. Te uralkodol az égen, a földön, az egész világon. Te megszablad minden országnak határait; te változtatod az időket és az órákat.

Istenünk és urunk! nálad vagyon a bölcsesség, a mindenhatóság, az örök dicsőség. Te alkotád a világszágot a sötétségből; te vezeted a sugárzó napot a homályos éj kebeléből; te kiszóltod a csendet és rendet a szenvedélyes lázadásnak vezélyteljes zivatarából.

Örök igazságú Isten! Égi trónodról tekintesz mindenekre, kik a földön laknak, szíveiket vizsgálván, tetteiket igazságod szerint majd jutalommal, majd büntetéssel fizetvén, a jogot s az erényt oltalmazván, a rosszat s a gonoszságot kárhoztatván.

Kegyelmes Isten! Te segítsz mindenkinék, ki országodnak, az igazság és a szeretet országának alapítására lelkiesmérelesen munkálódik a földön. Légy közel hozzánk segedelmeddel. Aldj meg bennünket, istenünk és urunk, ígérteledhez képest, hogy mindenhol, hol nevedet emlitendjük, jönni fogsz hozzánk aladásoddal*). Szent neved legyen dicsérve öröktől fogva mind örökké, Amen.

*) Móz. II. k. 20, 24.

Beszéd.

Tiszteelve szeretett nemzetalőrök!

Drága hallgatóim!

Fenséges templomban, a természetnek tágas templomában gyűltünk egybe, hogy forró ájtatosságunk áldozatát gyújtsuk szíveinkben, hogy égre boosásuk imáink tömjénét. Buzgó gerjedelmünk szentlé teszük a helyet, melyben állunk, s lelkiünk fenekében hangzanak vissza Jesajas szavai:

Égy szói az Isten: as ég as én trónom, és a föld tábornak számolga; hol volna a ház, melyet nekem építenétek, hol volna lakhelyem? Hiszen e mindeneget kezem alkotta, mind, a mi van, általam telerül; de én a szerényre tekintek, a tisztelemes lelküre, ki szavamra pontosasággal teljesül?).

Igenis, tisztelt hallgatóim, fenséges és egyszerű a templom, melyben állunk; de fenséges és egyszerű az idő is, melyben élünk. Évek merültek az enyészet éjébe, századok lefolytak az örök idő tengerébe, s egész lefolyásuk alatt nem volt korunkhoz hasonló kor. Millien váratlan események tanui vagyunk hat hónap óta! Millien meglepő változások fejlődének ki szemünk láttára! Millien csodálatos újítások ruháinkat ébresszeltek fel a népeket télen álmatlabból! Korunkat szemlélvén újra mondaná Joel proféta:

Hatidőlok est, oh korosak, s figyejétek a föld minden lakosai! Történ-e ugyam napjaitokban, vagy aligátok napjában? Beszéjétek földie fatoknak, fátok beszéjének az ő fatnak, s ezek a jövő nemzedéknek?)

¹⁾ Jesaj. 66: 1, 2. — ²⁾ Joel 1: 2, 3.

És a jövő nemzedékek bámulva fülelendenek arra, mit beszélendének korunk tusái- és csudalattelről. Igaz ugyan, tisztelt hallgatóim, miként az emberek nyugalma, kényelme s élvezete fájdalmasan felháborítatnak a roppant mozgalom trombitájának retentő harsogására; és az önzés, a gyávaóság, az anyagiasság kétségbeesnek. De lelkes hazafiak az emberi méltóság, a polgári szabadságot, a nemzeti önállóságot nagyobb-
ra becsülik a nyugalomnál, a kényelemnél, az élvezetnél. Elvük: a hazának szava az Istennek szava; és e szó hangzára minden pillanatban talpon vannak lelkesedéssel, teltre kész felángolással.

És olyan lelkesedésre ti is fellobbanátok, nagyrabcsült nemzetalőrök. Valamint Isten a tűz közepéből meghívta Mózeset, úgy hívott meg titeket a haza emészítő lángok közepéből, és ti forró szeretettel készen valátok a haza felszólításának követésére, kedveseltek karjai közöni elszakadásra. A forj elvált feleségűdől, az alya gyermektől, az iparos műhelyűdől, a földmivelő aratásűdől. Egy szívvel s egy lélekkel mondtátok: Mi nem ingunk, mint a nád, hanem halározottan készen vagyunk minden áldozatra, hogy drága hazánk épségét védjük, kivolt szabadságunkat oltalmazzuk, szeretett gyermekeink jövő boldogságának biztos talapot nyujtsunk. Kötelességünk érzelmében készen vagyunk minderre; mert

Romlott szív és romlott elme
kít hazája hü szerelme
Szép tettekre nem hevít.

Ily nyilatkozat értelmében cselekvétek ti, derék hazafiak, és cselekvényetek példás és dicseretre méltó. Azonban nem lehet tagadnunk, miként a legtüzesb lelkesedés s a legfűvebb önmegtagadás nem vezetnek az ohajlott célhoz, míg az ügy, melyért küzdünk, az Isten áldásűdől megfosztva vagyom, míg az Isten segedelmét nélkülöznie kell.

Csak az Isten által átadalmarkokhatunk, csak ő tipor-halja el ellenségünket?)

¹⁾ Zsolt. 108: 8.

És ezt szem előtt tartván, tudnátok-e valamit, tisztelt hallgatóim, mi lelkünk felbátorítására fontosabb volna azon meggyőződésnél, hogy az ügy, melynek kivételére nemzetközi szolgáltatunk szentelve vagyon, a mindenható Isten védelmére állt, s hogy az Istennek áldása hátramlik rá? Tudnátok-e, valamint, mi olly örvendőülöleg halna szíveinkre, mint az öntudat, hogy az Isten velünk vagyon, s kimeríthetlen kegyelme kíséri lépjeinket? —

Arról pedig biztosít minket maga az ur Isten; figyeljünk komoly ájtatossággal szent igéjének hirdetésére.

Alapige.

Legyelek erősek és bátrak, ne féljetelek és ne rettegjetelek tőltök; mert az Örökkévaló Istened, — ő maga elemgy veled, nem hágy el tégedet és el nem marad tőled.

Mós. V. K. 31: 6.

Ezen szavak által felbuzdította Mózes az izraelitákat, hogy szent és igazságos ügyök oltalmára bátran és csüggedetlenül lépjenek fel, bátran és csüggedetlenül harcoljanak. Ne féljetelek, úgymond, ne féljetelek senkitől és semmitől; mert ügyetelek igazságos, és ennek sikerítéséről a szent s igazságos Isten gondot visel. Az Isten nem hágy el benneteket, nem marad el tőletek.

Így szólt Mózes, és szavai korársait felbuzdították, felbátorították. Ámde ezen szavak titeket is felbuzdították, derék nemzetőrök, titeket is felbátoríthatnak, mert a mi üggyünk is Isten és ember előtt szent és igazságos, s így teljes bizodalommal remélhetjük, hogy az Isten nem hágy el minket, nem marad el tőlünk. Üggyünk szentségéről pedig egy pillanattig sem kételkedhetünk, ha meggondoljuk, miként mi

I. Nem akarjuk pártolni az igaztalanságot, hanem védeni akarjuk a jogot.

II. Nem akarjuk lámogatni az önkényt, hanem gyámoltani akarjuk a törvényes szabadságot.

III. Nem akarjuk táplálni a durvaságot, hanem előmozdítani akarjuk a mérsékeltséget.

IV. Nem akarjuk ótamogatni a pártütést, hanem meg-szítáradítani akarjuk felséges királyunk trónját.

Engedjetelek meg, hogy e négy pontot röviden felvilágo-sítsam.

I.

Mi nem akarjuk pártolni az igaztalanságot, hanem akarjuk, hogy a jog megsértetlenül fen-tassék, s mindenki által tiszteltesék.

Tisztelt hallgatóim! A magyar nemzetnek egy főkivá-nata vagyon, melyből egyéb kivánatai természetesen és szük-ségképen következnek. E főkivánat abban áll, hogy e hazá, mellyel az Isten megáldot legszebb földeménnyel, teljes ép-ségében a magyaroknak szabad és alkotmányos hazája mara-djon mind örökké. S ki merné kétségbe hozni ezen kivánat-tökéletes s megcáfolhatlan igazságát? —

Ezer évvel ezeltől fegyveres erővel és saját vérével meg-szerelte a magyar e hazát, mellyen kívül nincs számára hely; s ezer év lefolyása után szellemi erejével kivivta a magyar e hazának átalakulását, e hazának ujjasztitetését. És minden-ható Isten, ki az országok hatalrait megállapítja, kijelölte e hazát, hogy rajta a magyar nemzet virágozzék, s a magyar név dicsősítésék.

Pedig az Istennek hatalrosa az örökké áll, végszései tar-tanak nemszedékről nemszedékre *).

S ennélfogva a „no bántsá a' magyart!” törvénye az isteni gondviselésnek.

De igazságszeretlethez képest soha sem is jutott eszébe a magyaroknak, hogy nem-magyar honfársait elnyomni vagy bán-tani akarná. A magyar nemzetiség törvényes elsőbbsége mel-lett minden nép előtt nyílik a tér, hogy házi körében s iro-dalomban népiségét kifejleszthesse. S alaplalának tehát az ámtlók régalmai, miknél fogva szándoka volna a magyar nem-

*) Zoolt. 38: 11.

zelnek, megsemmisíteni vagy megsérteni valamely népek nyelvét, szokását, vallását.

Isten mentsen meg! nem mellatlanságok elkövetésére foglaltok fegyvert, tisztelt nemzetűök, hanem az alkalmányos jog fenntartásért szállatok a síkra. Mint békés polgárok nem szerettük a háborút, hanem a békét, mellynek szánymai alatt felvirágozik a földművelés, az ipar, a kereskedelem, a házi boldogság. De minden békeszeretet mellett nem vonakodátok a harctól, hogy a jog, az emberi társaságnak alapja, fenntassék, s hogy az igazság, az álladalom talpköve, biztosítottassék.

Boldog emberek! kiknek az Isten adta sors-osztályt, hogy a jognak, melly az övé, támaszai lehessenek. *Legyetek tehát erősek és bátrak! Ne fejtetek s ne rettegjétek! mert az Isten veletek vagyon, Ő nem hágy el benneteket, s nem marad el tőletek.* Erre annál nagyobb bizodalommal számolhatunk, ha megfontoljuk, miként

III.

Mi nem akarjuk támadni kény urainkat hanem gyámoltani akarjuk a törvényes szabadságot.

A szabadság tisztelt halgatóm, nem abban nyilatkozik, hogy mindenki lehesse azt, a mi neki tetszik. Koránsem! Midőn az emberek csak tetszések és szeszélyük sugalmát követik, akkor *szabotálunkonak*: a népszabadság pedig nem szabotálanságban, hanem abban áll, hogy

1. a nép nem az önkény, nem a Zsarnokság, hanem *bizárlag a törvény iránt tisztelettel és engedelmességgel tartozik; s hogy*

2. a törvény a nép képviselői által hozatik, s a felség jóváhagyása által szentesítetik.

Kanelfogva világos, miként a törvényesség élesztő lelke a szabadságnak; és ennek veszedelmes ellensége nincsen a törvénytelenségnél, jöjjön az bár alólról vagy felülről.

Azokban tudjátok, tisztelt halgatóm, miként a szabadságnak mindenütt s mindenkor nyilvános és titkos ellenségei valának, kik éppen törvénytelen kicsapongások segédelmével össze akarták dűni a törvényes szabadság templomait; s így állatúnossá lett a tapaszalás, miként a szabadság fenntartása sokkal nehezebb, mint annak kivívása.

Természetesen! A kivívás gyakran eredménye egy pillanatra felhevülésnek, míg a fenntartásra bölcs intőzkedés, tartós erőltetés, ernyedetlen békéltetés kívánatik, hogy a szabad nemzet erővel bírjon, minél fogva szabadságának szentségét senki büntetlenül meg ne sérthesse. Az erőtlen nemzet szabad nemzet nem maradhat soha. Azok tehát, kik a nemzeti erőt meg gyengíteni, vagy ezen erőt idegenek parancsa alá helyezni akarják, a szabadság életfájának elhervasztására munkálódnak.

A szabadság az erővel elváihatatlannal jár; a szabadság erőre támaszkodik. Emeljelek tehát fejteket, derék férfiak méltóságok öntudatában, mert ti is vagytok alkotó része a nemzeti őrség nagyzerű testületének, mellyben a törvényes szabadság talpja legszilárdabb biztosítékát. Őrüljétek s adjátok hátát az Istennek! mert nem az önkény támadására, hanem a szabadság gyámoltására jelentétek meg a rohanó Drávának partján. *Legyetek tehát erősek és bátrak! ne fejtetek s ne rettegjétek! Mert veletek vagyon az Isten. Ő nem hágy el benneteket s nem marad el tőletek.* Ezen kitátáson annál jobban gyönyörködnek szemünk, ha el nem felejtjük, miként

III.

Mi nem akarjuk táplálni a durvaságot a miveltelenséget, hanem kívánjuk, hogy a nép minden osztályai, a tudatlanság kurtjai közül kibontakozva, műveltség és felelősség a daldásiban részesüljenek.

Tudjuk, tisztelt halgatóm, mikép a hajdanokban a műveltség s a polgárosodás keletéről nyugotfelé haladának. Ázsiá-

ből Európába átültek a tudományok s a művészetek. A görögök a rómaiak tanítói valának.

De változnak az idők, és az időkkel változnak a nemzetek állapotai is. Egyik nemzet felemelkedik, a másik elaljasodik. Egyik birodalom újult dicsőben felépíti magát: a másik, mint valamely megroskadt bolthajás, leszakadozik.

Ázsiában, hol próféciák isten bölcsességét tanítottak, hol fejedelmek csudálatos munkákat alakítottak, — századok óta babona tudatlanság, durvaság s tomphaság uralkodnak, míg az európai mivelődés, a hajdani iránynyal ellenkezőleg, nyugatról keletfelé halad úgy, hogy földrésznünk mivelési viszonyait szemlélvén, el kell mondanunk Jesaiással: *Imitt már felvirradt a nap, amott még meggyan az éjjele!*⁶⁾ Mert míg Európának keleti népei setétségben hevernek és zsarnokoskodás alatt elfajulnak, a nyugolihb népek az előmenetel zászlóját, a haladás faktyáját követik. A magyar nemzeté pedig a nagydi-csőség, mivelőgva mint egy *Cherub* villámló karddal őrrállott s most is őrtáll, hogy az európai mivelődés paradicsomát a barbarok dühös berohanása ellen oltalmazza.

Ez tisztelt hallgatóim, amagyaroknak fenséges világtörténeti, isteni hivatala, mellynek dicsőrelesen megfelelt az elmúlt századokban a délkeleti barbarok ellen, s mellynek, ha az isten úgy akarja, az éjszakkéleti barbarok ellen is dicsőrelesen megfelelend. S lehetetlen, hogy a magyar öröndagaszóló kebbel ne érezze, miként magára az európai nép család legfialalabb tagjára, bizva vagyon, hogy a világosságot a selétség ellen, a mivelőséget a durvaság ellen, a polgári boldogságot a rabszolgai nyomorultság ellen védelmezze, a való, s szép, a jó s a dicsőnek oltalmáért álljon a gátón; és szövénlektartója, előharcosa legyen a keleti civillizációnak. Örüljetelek tehát, derék nemzetőrök, hogy az isten tieket is választott az emberség legszemből érdekeinek oltalmára. *Legyetek erőssék és bátrak! Ne féljetelek és ne rettegjetelek mert veletek nagyon az Isten. Ő nem hágy el tieket s nem marad el tőletek.*

⁶⁾ Jesaiás 21: 12.

Igenis, irgalmas Isten! minden aggodalom nélküli nézhetünk sagedelmed elébe tiszta ültudatunkban, mivelőgva

W.

Mi nem akarjuk oltalmazni a pártálest, hanem megszilárdítani akarjuk felséges királyunk trónját.

Tisztelt hallgatóim! Midőn Ezékiás király, tiszta vallásosságához képest a bálványozás oltárait elronrolta az assyriai király kövele, Jnda népet Ezékiás ellen megkeseríteni akarván vádolta őt, miként az élő Isten oltárait elronrolta volna⁷⁾.

Ámde szinte úgy cselekednek azok, kik a kivívott magyar szabadság hőseit a király elleni hűtelenséggel vádolják, ámbár világos mint a nap, mikint a lelkes férfak atyáskodó királyunkhoz ragaszkodásunkat nem tántorítani, hanem megszilárdítani akarák, midőn a bálványozást, melly általaácsnokai iránt gyakoroltatott, végtére megsemmisítették. Mert minél jobban testesülendnek azon eszmék, mikénnyjabb törvényeink alapulnak, annál erősb, amirál rendültelemben alapon fog állani a királyi szék; annál bizonyosabban fog beteljesülni királyunkon Jesaiás szava:

És megerősítire tesszen a királyi szék szeretet által, s a király átend rajta hűséggel, a jogot szeretetben s az igazságot előmozdítván⁸⁾

Beteljesülendnek királyunkon a zsolnárnak szavai

A királynak dicsősége marvad mind öröklé, neve sugárszik mint a nap. Átala meg dlatatnak a nepek, a nemzetek dicsérik őt⁹⁾.

Örüljetelek tehát, derék nemzetőrök, örüljetelek s adjátok hátat a mindenhatónak, ki a jog, a szabadság, a mivelőség s a királyi felség védelmére kiszóhított tieket családaitok köréből, hogy hon szerelmetek, bátorságtok, lelkesedéseitek által az Ő szent neve dicsőtlenség és szentesítessék.

⁷⁾ Kir. II. K. 18, 22. — ⁸⁾ Jesaj. 18, 5. — ⁹⁾ Zsoln. 72, 8, 9.

Legyelek erdsek es bairak! Ne fejjelek es ne rettenjetelek! mert veletek vagyok az isten, O nem hagy el titeket, s nem marad el toletek.

Drága hazának, Legyelek fiai bizalommal mennyei anyáink iránt. Ő vezeti a népet a tusák viharos tengerén át hogy a béke partjait elérhessék. Isteni hatalma el fog hamvasztani mindent, a mi a kényurtalom romjaiból fennmarad, s a népszabadság fenségesh, tisztulabb fénykörrrel fog ragyogni a föld kerékén

Amen.

Utóimn.

Istenünk és urunk! mennyei gondviselőnk! kezekben vagyon a népek sorsa, a királynak trónja, hazánknak jövődjé. Benned helyezük bizodalunkat, téled várjuk segedelmünket, hozzád emeljük fel imáinkat. Hajtsad meg füledet sziveink buzgó fohászinak, s ne vedd meg ajakink gyenge rebegecsit.

Isten! áld meg felséges urunkat kiralyunkat egednek legdúsabb áldásával. Vezesd őt a magyar Zionba, hogy hű magyarai között gyönyörködjek népének törvényes szabadságán és békes boldogságán.

Áld meg drága hazánkat. Oltalmazd meg ép-séget, békéjét — és dicsőségét. Engedd, hogy anyágyalaid, a szabadság, az egyenlőség s a testvériszeretet hintsek el égi csiráikat minden házba, minden szivbe.

Áld meg szereteti nádorunkat s királyi helytartónkat, hogy továbbá is működjék hazánk boldogítására.

Áld meg a nép képviselőit, hogy a kor kívánatinak engedvén s akaratodat teljesítvén, hazánk újjászületésének szent művét bölcsességgel folytassák és eréllyel berekeszthessék.

Áld meg kormányunkat erővel és szilárdsággal, hogy a szabadsággal a rendnek áldásait is biztosíthassa.

Istenünk és urunk! minden erőnek kútfeje! erősítsd meg s áld meg a nemzeti őrség minden szeregeit, hogy a királyi széklet, az alkotmányt s a közbátorléletet áldott foganattal védelmezhessek.

Áld meg seregünket kegyelmes isten! Áld meg a főparancsnokot, a parancsnokot, a tiszteteket s a közvitézeket. Gyógyítsd fel a betegeket; légy közel hozzájuk szenvedésükben.

Istenünk és urunk! Mi nem remütünk a veszedelentől; életünk, mindenünk a hazáé, de szeretjük hű házi népünket: feleségeinket, gyermekeinket. Élelünk, javuk, boldogságuk szivünkben fekszik. De messze lévén tőlük, s gondjunkt nem viselhetvén, lelünk fenekéből esedezünk: légy te az ő gondviselőjük, oltalmazójok; hiszen te kegyelmes atyja vagy minden teremtményidnek. Óvd meg őket nyaralyától, nyomortól és ad nekik mindennapi kenyeröket. És ha sorsunk feletti gondjuk aggasztja, kinozza kebleiket áld meg őket vigasztalással, megnyugtatóssal, s engedd, hogy a hű s a fájdalom éjjelében a remény csillaga sziveiket felvidámissa.

Minket pedig, életnek s halálnak ura! minket vezess szent akaratom szerint. Mi imádjuk bölcsességedet s irgalmadat. Akár a halálba vezetsz bennünket neved dicsőítésére; akár a győzelem s a békesség napjára fentartod életünket: szent nevedet dicsérni akarjuk; mert tiéd a nagyság, a mindenhatóság, a győzelem és a dicsőség,

Amen.

Legyetek áldottak az Isten nevében, ki eget és földet alkotott:

Az Isten áldjon meg titeket és őrizzen meg benneteket;

Az Isten világosítsa meg arcáját felettetek s legyen kegyelmes irántatok;

Az Isten fordítsa felétek arcáját és adjon nektek békét: békét a hazában, békét házatokban, békét a szivben, békét az életben, békét a halálban.

Amen.

